

Slēgto lauku skolu jaunais saturs un uzturēšana

Latgalē, tāpat kā pārējā Latvijā, izglītības reformas visnežēlīgāk ir skārušas mazās lauku skolas. Daudzas ir slēgtas un piepildītas ar jaunu saturu, citas stāv tukšas

Egita Terēze Jonāne

«Vietējā Latgales Avīze» raksta ierobežotā apjoma dēļ pētīja vairāku mazo lauku skolu saturu Preiļu novadā, mazliet aplūkojot arī citus reģionus.

Rimicānu skola (Rožkalnu pagasts) šogad svinētu 110 gadu jubileju. Taču pašreiz skolas ēkai ir cits saturs – te darbojas Rimicānu pirmsskolas izglītības iestādes virtuve un kopā sanāk biedrības «Dzintars 2007» biedri. Turpat var apskatīt šīs biedrības izveidotās Rimicānu skolas vēstures un seno priekšmetu ekspozīcijas

Rimicānu skolas ēka stāv lielceļa malā, to vairs nerotā plāksne ar uzrakstu «Rimicānu pamatskola», jo 2009. gadā tā tika reorganizēta. Toreiz skolā mācījās 36 pamatskolas vecuma bērni. Bijusī skolas direktore, biedrības «Dzintars 2007» valdes priekšsēdētāja Velta Ziemele un valdes locekle Iveta Some, cienājot «Vietējo Latgales Avīzi» ar pašu gatavoto sieru un saldo ruleti, pastāstīja, ka toreizējā Vārkavas novada pašvaldība skolu reorganizēja par Rimicānu pirmsskolas izglītības iestādi. Tā kopā ar virtuvi darbojās pirmajā stāvā. Bet pirms trim gadiem malkas apkures krāšņu dēļ bērnudārza bērnus pārceļa uz Rožkalnu kultūras namu, izņemot ēdnīcu, kur joprojām top maltītes pirmsskolas izglītības iestādes audzēkņiem. Tikmēr ēkas otrajā stāvā darbojas biedrības «Dzintars 2007» biedru Rimicānu Mūzizglītības iespēju centrs, apskatāma biedrības biedru veidotā Rimicānu skolas vēstures ekspozīcija un seno lietu istaba.

Rimicānu skolas bijusī direktore, biedrības «Dzintars 2007» valdes priekšsēdētāja Velta Ziemele (no kreisās) un valdes locekle Iveta Some pateicas bijušajai Vārkavas novada pašvaldībai, ka Rimicānu skolu jāva piepildīt ar citu saturu, līdz ar to šī ēka nestāv tukša

«Manas skolotājas gaitas ir saistītas ar Preiļu rajonu, vēlāk arī ar Preiļu novadu. Divus gadus strādāju Vārkavas pamatskolā, kas arī ir slēgta, tad pārgāju uz Rudzātu astongadīgo skolu un visbeidzot no 1976. gada līdz 2017. gadam biju te, Rimicānu skolā. Sākumā strādāju par latviešu un krievu valodas skolotāju, vēlāk par direktori. Nedrīkst sacīt, ka lauku skolas neko nedara vai nav vajadzīgas. Rimicānu skola man bija vislabākā skola. Skolotāji strādāja, skolēni mācījās, piedalījās valsts un novada olimpiādēs, mēs vadījām pulciņus, rīkojām svētkus. Mazā skolā skolotājs ar katru skolēnu var strādāt individuāli, arī vecāki teica, cik labi, ka skola ir tepat pie mājām,» teica Velta un piebilda, ka būtu lietderīgi saglabāt mazās lauku skolas, piemēram, kā lielu skolu filiāles.

Arī Iveta, kura Rimicānu skolā mācījās līdz piektajai klasei un šobrīd strādā Rožkalnu bibliotēkā, uzliela savu pirmo skolu kā labu zināšanu kalvi. Klases bija pilnas ar bērniem, skolotāji gan iemācīja mācību vielu, gan sagatavoja olimpiādēm un konkursiem.

Tagad Rimicānu skola ir biedrības «Dzintars 2007» mājas. Velta un Iveta priecājas, ka biedrības saimei, ko veido bijušie skolas, bērnudārza skolotāji un vecāki, pagasta pārvaldes darbinieki, izdevās izveidot šo Mūzizglītības iespēju centru un īstenot lielus Eiropas Savienības un arī mazo grantu projektus, kas izglīto un apvieno vietējo kopienu. Turpat darbojas ekspozīcijas ar unikāliem eksponātiem, kas stāsta par skolas un pagasta

vēsturi. To savā paspārnē ir paņēmis Vārkavas novadpētniecības muzejs. Biedrība darbojas jau 15 gadus, taču biedrības biedru ir palicis maz, tāpēc viņi nolēma, ka apvienosies ar Vārkavas pagasta pensionāru biedrību, tā savukārt pārņems šo Rimicānu Mūzizglītības iespēju centru.

«Būtu jauki, ka mēs, nu jau pensionāru biedrība, arī pulcētos šeit Rimicānu skolā. Te par projektu naudu esam izremontējuši otrā stāva telpas, iegādājušies aprīkojumu un mēbeles un izveidojuši Mūzizglītības iespēju centru. Esam organizējuši dažādus kursus, meistarklases u.c. pasākumus. Diemžēl Covid-19 pandēmija apturēja visas aktivitātes, bet pamazām atsākam darboties. Tāpat vienā projektā izveidojām rotaļu pilsētiņu pie Rožkalnu pagasta pārvaldes, sakārtojām sporta laukumu, iegādājāmies trenižierus, kā arī realizējam citus projektus, tostarp sadarbībā ar Kalupes luterāņu draudzi. Daudz vērtīgā ir sarūpēts un izdarīts ar Andreja Eglīša Latvijas nacionālā fonda Stokholmā (Zviedrijā) atbalstu. Pēdējā laikā fonds dāvina naudu medikamentiem un higiēnas precēm pensionāriem un sociālo centru klientiem. Es ticu, ka Rimicānu skolas ēka nekad nepalik tukša,» atzina Velta.

Gan Velta, gan Iveta novēlēja mazajām lauku skolām ilgu pastāvēšanu, un, ja tomēr notiek skolas reorganizācija, tad ēkas gan nevajadzētu turēt tukšas, piemēram, tās varētu iznomāt vietējām biedrībām.

Iestarpināšu, ka Rimicānu skola tiešām atbilst kopienu centra vajadzībām, vienīgi varētu sakārtot apkuri un nokrāsot fasādi, un tās varētu būt projekta vai Preiļu novada pašvaldības investīcijas.

Priekuļu skolas ēka (Saunas pagasts) celta 1938. gadā. Vispirms tā bija Priekuļu sešgadīgā skola, pēc tam Priekuļu pamatskola, bet 2018. gada to slēdza jau kā Priekuļu sākumskolu. Šobrīd tās ir mājas biedrības «Sabiedriskais centrs «Nianse»» dalībniekiem

Ēkā, kas arī atrodas lielceļa malā un ko rotā uzraksts «Priekuļu sākumskola», «Vietējo Latgales Avīzi» sagaida šīs ēkas apsaimniekotāji, biedrības «Sabiedriskais centrs «Nianse»» dalībnieki Elza Klibā, Anita Fedotova, Andris Kessa, Janīna Čiša, Vija Paplavskā, Lolita Kessa, Anna Gribonika, Valentīna Keirāne, Anita Podziņa, kā arī Saunas kultūras nama vadītājs Agris Pastars un Saunas pagasta pārvaldes vadītāja Māra Pudnika. Jāiestarpina, ka Priekuļu sākumskola tika slēgta 2018. gadā, toreiz mācījās deviņi bērni.

Biedrības «Sabiedriskais centrs «Nianse»» dalībnieki Elza Klibā, Anita Fedotova, Andris Kessa, Janīna Čiša, Vija Paplavskā, Lolita Kessa, Anna Gribonika, Valentīna Keirāne, Anita Podziņa, Saunas kultūras nama vadītājs Agris Pastars un Saunas pagasta pārvaldes vadītāja Māra Pudnika labiekārtotajā sarīkojumu zālē

Anita Podziņa, kura Priekuļu skolā strādāja līdz tās slēgšanai, ar savilņojuma asarām uzsvēra, ka arī mazās lauku skolas ir personību, inteliģences, sabiedriski aktīvu cilvēku kalves, un tieši tāda bija Priekuļu skola.

Dzerot tēju ar priekulišu sarūpētiem gardumiem, runājamies, kādu saturu nu jau slēgtās skolas telpās rada pieminētās biedrības biedri. Lolita pastāstīja, ka sadarbībā ar nodibinājumu «Viduslatgales pārnovadu fonds» ir īstenoti vairāki apmācību, aprīkojuma, svinību telpas labiekārtošanas, pasākumu u.c. projekti. Vēl pirms kovida ierobežojumiem biedrības biedri par projekta finansējumu iegādājās mūzikas centru, paklājiņus un rīkoja vingrošanas nodarbības. Pie skolas atrodas stadions, arī to priekuliēši ir labiekārtojuši par projekta naudu. Agris atminējās, ka savulaik Priekuļu skolā apmeklēja vasaras nometni, pieļaujot, ka biedrība tādas nometnes varētu rīkot arī turpmāk, jo ir telpas nodarbībām un nakšņošanai, dušas, ēdnīca (to varētu iznomāt kādam mājražotājam vai mazajam uzņēmējam, iestarpināja Māra Pudnika), turpat sporta laukums utt. Bija ideja atjaunot Priekuļu skolas absolventu salidojumus.

Tāpat Māra Pudnika un Agris Pastars piekrtī idejai, ka Priekuļu skolas ēkā varētu darboties arī citas Saunas pagasta biedrības un iniciatīvu grupas, tikmēr biedrības «Sabiedriskais centrs «Nianse»» biedri daudzreiz atkārtoja, ka tā būtu mājīga mājvieta arī Saunas pagasta pārvaldei, kultūras namam, kur nav lielas sarīkojumu zāles, bibliotēkai, Anitas Podziņas un domubiedru lolotajam Rimicānu skolas muzejam, kas pamazām top pašreizējā pagastmājā. Citi iedzīvotāji piedāvā izveidot izstāžu telpu, kur varētu izstādīt kolekcionāru, rokdarbnieku u.c. eksponātus.

Jāiestarpina, ka ir paredzēti energoefektivitātes pasākumi Saunas pagasta pārvaldes ēkai (tā atrodas dažus simtus metru no Priekuļu skolas), taču mans vērojums, ka šie pasākumi būtu jāveic Priekuļu skolas ēkā, kas ir labi saglabājusies no tās atvēršanas 1938. gadā. Biedrība šajā ēkā jau ir atjaunojusi svinību–pasākumu zāli, tāpat vairākas telpas, kuras no 2015. gada iznomāja un sakārtoja Preiļu Brīvās skolas saime, var vēl ilgi kalpot bez remonta.

Slēgto vai reorganizēto skolu saturs citviet Latgalē

Preiļu novadā iepriekšējos gados slēgtas Siļukalna, Dravnieku, Priekuļu, Rimicānu, Vārkavas skola, Aglonas internātskola, u.c., pastāstīja Preiļu novada Izglītības pārvaldes vadītājs Andrejs Zagorskis. Piemēram, bijušajai Siļukalna pamatskolai ir divas ēkas, viena pārdota izsolē vietējam iedzīvotājam uzņēmējdarbībai, savukārt otrās ēkas izsole notiks tad, kad zeme zem sporta laukuma būs atdalīta no pārējās zemes, uz kuras atrodas šī ēka.

Savukārt **Vārkavas pamatskolas** ēkā ar bijušās Vārkavas novada domes 2018. gada 3. decembra lēmumu izveidots Sociālās aprūpes centrs «Vārkava». Gultas, skapjus, skapšus un citas mēbeles klientiem, tāpat mēbeles darbinieku kabinetos, aprīkojumu, gultas veļu u.c. lietas iegādājās pašvaldība, dāvināja labdarības organizācijas. 2019. gada 5. jūnijā tika uzņemti pirmie klienti. Centrs paredzēts 43 klientiem, un šobrīd tur dzīvo 43 klienti, pastāstīja Sociālā aprūpes centra «Vārkava» vadītāja Lidijsa Krasnais.

Ludzas novadā šogad slēgtas Salmavas un Pušmucovas pamatskola, jau šoruden notiks Salmavas skolas ēkas izsole, tikmēr Pušmucovas skolas ēkai top dokumentācija, jo notiks arī šīs ēkas izsole, teica Ludzas novada domes priekšsēdētājs Edgars Mekšs.

Pirms tam tika aizvērtas Nirzas, Istras un Ņukšu skola, Nirzas skolas ēku izsolē nopirka vietējais uzņēmējs, arī Istras skolas ēka ir pārdota, vienīgi Ņukšu skolas ēku joprojām uztur pašvaldība.

Krāslavas novadā pēc pagājušā gada pašvaldību reformas ir slēgta Šķaunes sākumskola, un pagaidām telpas ir tukšas, tās Krāslavas novada pašvaldība, kas uztur ēku, piedāvā iegādāties Latvijas valsts militārajām struktūrvienībām, pastāstīja šī novada Izglītības pārvaldes vadītāja Lidijsa Miglāne.

Savukārt pēc 2010. gada nedarbojas vairs Šķeltovas, Grāveru, Andzeļu, Aulejas, Izvaltas, Kalniešu un Asūnes pamatskola, Sauleskalna un Konstantinovas sākumskola. Bijušās Asūnes skolas ēkā atrodas Asūnes pagasta pārvalde, Dagdas pirmsskolas izglītības iestādes «Saulīte» filiāle un Konstantīna Raudives muzejs. Tāpat Dagdas bērnudārza «Saulīte» filiāle atrodas bijušajā Konstantinovas skolā, tikmēr Kalniešu skolas ēku nopirka vietējais zemnieks biroja vajadzībām. Bijušajā Izvaltas skolas lielajā ēkā dažās telpās dzīvo Ukrainas bēgļi, bet vairums telpu ir tukšas. Ēku uztur pašvaldība.

Eksperta viedoklis

Salas pamatskolas absolvents, šobrīd Saunas tautas nama vadītājs Agris Pastars:

Agris Pastars uzskata, ka izglītības kvalitāti var nodrošināt arī tās skolas, kur ir mazs skolēnu skaits. Un, ja viņam būtu jauts, tad tukšās skolas būtu piepildītas ar kopienu aktivitātēm, izglītojošiem un kultūras pasākumiem, nevis tās pārtaptu par pensionātiem, jo skolas ēkas saturs no tās pirmsākumiem ir izglītojoši apvienojošs

Slēgtā Vārkavas pamatskola (Vārkavas pagasts) 2019. gadā pārtapusi par sociālās aprūpes centru (SAC) «Vārkava». Tā vadītāja Lidijsa Krasnais pastāstīja, ka centrā mēbeles, aprīkojums, citas mantas ir iegādātas ar pašvaldības un labdarības organizāciju atbalstu. Šobrīd SAC «Vārkava» uzturas 43 klienti

Mazās lauku skolas slēdza visos laikos. Šajā Arendoles muizas ēkā (Rožkalnu pagasts) skola atradās gan Ulmanlaikos, gan padomju laikā, taču 1975. gadā to likvidēja, jo, kā teikts Wikipedia, pietrūka skolēnu. Šodien ēku tūrisma nozarē atjauno un apsaimnieko biedrība «Es Latgale!».

Rēzeknē nav slēgtu tukšu skolas ēku, visās skolām paredzētās ēkās darbojas izglītības iestādes, un šīs ēkas uztur pašvaldība. Tikai pēdējos trīs gados trīs skolas ir reorganizētas no vidusskolas par pamatskolu, proti, Rēzeknes 3., 5. un 6. pamatskola. To pastāstīja Rēzeknes domes priekšsēdētājs Aleksandrs Bartaševičs.

dzīvo laukos, nevis pilsētā, lai gan ir sena gudrība, ka lauki baro pilsētu.

Ja runā par slēgto skolu jauno saturu, tad es negribētu, lai tur būtu pansionāti, jo tomēr sākotnēji tās bija izglītības iestādes. Skolām arī pēc slēgšanas ir jābūt izglītības centriem, kopā pulcēšanās vietām. Cilvēki tur satiekas, izglītojas, svin svētkus.»

Izglītības un zinātnes ministre Anita Muizniece:

«Uzskatu, ka mazajām skolām viennozīmīgi ir vieta izglītības sistēmā, un vēlos aicināt vairāk lietot jēdzienu «mazās», nevis «lauku» skolas, jo arī pilsētā var būt mazas skolas. Esmu pārliecināta (turklāt, ir vairāki piemēri, kas to apliecina), ka arī mazas skolas var būt efektīvas un piedāvāt kvalitatīvu izglītību, taču tas vairāk ir stāsts par pamatskolām.

Mazām vidusskolām varētu būt pārāk izaicinoši nodrošināt to, lai pedagogi būtu ļoti motivēti. Sagaidot brīdi, kad pašvaldības būs sakārtojušas savu skolu tīklu, esam gatavi arī tam, ka varētu tikt atcelts skolēnu skaita kritērijs vidusskolām. Tomēr vēlos uzsvērt, ka tas ir izdarāms vien tad, kad savu mājasdarbu būs paveikušas vietvaras.»

Autores foto